

Čís. 6999.

Složila-li pojišťovna pojistný peníz za shořelou nemovitostí k soudu, jenž ho rozvrhl mezi pojištěncovy věřitele, a bylo-li napotom prokázáno, že pojištěnec sám požár založil, proti nároku pojišťovny proti věřiteli pojištěncovu o vrácení vyplaceného peníze namítl pak věřitel z a p o - č t e n í m nárok na náhradu škody, již prý mu pojišťovna způsobila tím, že složila pojistné pro pojištěnce u soudu, nelze pojímati námitku tuto jako námitku ohledně rozsahu zažalovaného nároku z obohacení. S hlediska § 1437 obč. zák. nezáleží na tom, zda má ten, kdo úplatu přijal, ji v rukou ještě v původní podobě či v jiných hodnotách.

(Rozh. ze dne 20. dubna 1927, R II 54/27.)

Antonín S. pojistil svůj mlýn u žalující pojišťovny proti požáru dvěma pojistkami, které byly vinkulovány ve prospěch žalovaného společenstva pro jeho pohledávku na pojištěných nemovitostech vážnoucí tím způsobem, že pojistné sumy nesměly býti bez jeho svolení vyplaceny. Dne 8. ledna 1923 Antonín S. úplně vyhořel. Žalující banka, když S. předložil soudem vyhotovené vysvědčení nevinny, složila pojistné sumy, které byly jinými věřiteli zabaveny, na soudě, okresním soudem byly tyto pojistné sumy rozvrženy mezi zástavní věřitele, při čemž žalované straně přikázáno a dne 15. června 1923 vyplaceno 164.156·47 Kč. Napotom bylo opět zahájeno trestní vyšetřování proti S-ovi pro žhářství, jež skončilo tím, že S. byl uznán vinným zločinem žhářství. Tvrdíc, že pojistný případ nenastal, že Antonínu S-ovi požární náhrada nepřislušela a že tedy ani žalované společenstvo nemá práva na výplatu z pojistné sumy, domáhala se žalující pojišťovna na žalovaném společenstvu zaplacení 164.156 Kč 47 h. Proti žalobě namítlo žalované společenstvo mimo jiné započtením vzájemné pohledávky ve výši zažalovaného nároku, ježto prý mu byla žalobkyní způsobena škoda tím, že složila pojistné pro Antonína S-a na soudě a že žalované společenstvo pozbylo nabytých zástavních práv. P r o c e s n í s o u d p r v é s t o l i c e uznal podle žaloby a neuznal započtením namítané pohledávky žalovaného po právu. O d v o l a c í s o u d zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvému soudu, by, vyčkaje pravomoci, ji znovu projednal a rozhodl. D ů v o d y: Odvolatelce nelze dáti za pravdu, pokud v zásadě co do důvodu popírá svou povinnost vyplývající pro ni z předpisu §u 1431 obč. zák., aby vrátila žalobkyni, oč byla na její úkor obohacena. Stačí v té příčině poukázati ke správným důvodům napadeného rozsudku, k nimž se i odvolací soud v celku připojuje a jež souhlasí s rozhodnutím nejvyššího soudu ze dne 1. června 1926 Rv II 140/26, čís. sb. 6086, o kterém se také odvolatelka zmiňuje a jehož důvody jsou jí známy. Odvolací soud odchyluje se pouze v tom směru, že nelze se zde dovolávati okolnosti související s předpisem §u 371 obč. zák., protože nejde o vindikaci nesmísených peněz. Za to však dlužno uznati za opodstatněné odvolání pokud se týká rozsahu povinnosti odvolatelčiny, to jest pokud lze u ní mluvit o obohacení. Odvolatelka v odvolání právem vrací se ke své námitce, kterou

uplatnila již v řízení před první stolicí, že, byvši zaplácena z pojišťovací sumy, přišla o své zástavní právo, které pro ni vázlo na prvním místě na nemovitostech S-ových, a o příslušných tvrzeních nabízela důkazy. Po právní stránce je ovšem mylné, dovozuje-li z toho pro sebe nárok na náhradu škody, kteréhož zde ve skutečnosti není, protože se zavinění na straně žalující banky ani netvrdí; při správném posouzení právním jde zde o námitky co do rozsahu obohacení, tedy rozsahu žalobního nároku. Těmito námitkami se však soud své stolice ani po stránce skutkové a průvodní, ani po stránce právní vůbec nezabýval, bylo proto řízení neúplné a bylo postupováti podle §u 496 čís. 3 c. ř. s. Při tom odvolací soud vychází z této právní úvahy: Běží zde o nárok z kondikce podle §u 1431 obč. zák. Jeho rozsah závisí podle §u 1437 obč. zák. na tom, zda žalovaná strana o omylu žalobkyně věděla. Ve sporu žalobkyně netvrdila, že tomu tak bylo, dlužno tedy žalovanou považovati za bezelstného držitele přijatých peněz ve smyslu §u 329 obč. zák., takže směla přijatých peněz použití k zaplacení své skutečné pohledávky s účinkem, že se právem mohla proto z důvodu tohoto zaplacení platným způsobem vzdáti svého zástavního práva. Pokud tak učinila a v tom rozsahu, v němž by byla došla uspokojení své pohledávky realizováním zástavního práva, o které přišla, není povinna peníze vrátiti žalobkyni, protože není obohacena. Nerozhoduje, že žalobkyně i co do této částky přece jen zůstává poškozenou, protože nikoli škoda jedné strany sama o sobě, nýbrž neoprávněný a bezdůvodný zisk strany druhé je právním i mravním podkladem nároku z kondikce. Proto bude třeba uvést na přetřes v dalším jednání všechny sem spadající skutkové okolnosti, zda totiž a jaké zástavní právo žalovaná strana pro svou pohledávku měla, v jaké výši a do které částky by byla došla uspokojení ze zástavy, kdyby zástavní právo — ať již dobrovolným z předpokladu zaplacení vycházejícím prohlášením, nebo výrokem soudu — nebylo bývalo zrušeno. To bude pak rozhodným pro posouzení výše žalobního nároku. Konstrukce žalované strany, která se obírá otázkou možnosti obnovení zástavního práva a zní vyplývajícím omezením odsuzujícího výroku, nemá právního podkladu.

N e j v y š š í s o u d zrušil usnesení odvolacího soudu a uložil mu, by, nepřihlížeje nadále k důvodu, z něhož zrušil rozsudek prvního soudu, znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Žalovaná strana uplatnila proti žalující straně výslovně nárok na náhradu škody ve výši zažalovaného peníze, kterou prý jí žalující strana způsobila tím, že vyplatila S-ovi pojistné, pokud se týče toto pojistné pro něho na soudě složila a že žalovaná strana pozbyla nabytých práv, což je, jak to prvý soudce správně pojal, námitkou započtení v tom smyslu, že tvrzený vzájemný nárok žalované strany na náhradu škody 164.156 Kč 47 h ruší pohledávku žalující strany z obohacení v téže sumě 164.156 Kč 47 h zažalovanou.

Z námitky započtení vzájemného nároku na náhradu škody, tedy námitky podle § 1438 a násl. obč. zák. sestrojil si však odvolací soud ve svých důvodech námitku zcela jinou, která vůbec vznesena nebyla, námitku ohledně rozsahu žalobkynina nároku z obohacení vzhledem na bezelstnost přesvědčení žalované strany, tedy námitku z § 1437 obč. zák., na nějž to také sám skutečně zakládá. Něco takového však nebylo nejen v první stolici žalovanou stranou uplatňováno, ale ani v odvolání nebylo na to poukázáno, naopak odvolání opomíjí i námitku započtení vzájemného nároku z náhrady škody a omezuje se, uplatňujíc pouze nesprávné právní posouzení, výhradně na vývody, že žalobkyni nárok z obohacení nevznikl, zakládá tedy odvolání na pouhý zápor, jež opírá číře o právní vývody, takže o nic jiného nešlo, než tuto právní otázku řešiti a ke zrušení rozsudku prvního soudu z důvodu neúplnosti k vůli zjišťování rozsahu žalobního nároku nebylo příčiny, ježto spor ztenčen na otázku existence nároku toho, výše však nejevila se spornou a otázkou tedy bylo jen, zda nárok ten je po právu čili nic, je-li však po právu, bylo i žalované straně nesporno, že činí zažalovaný peníz. To jí bylo nesporno již i v první stolici, jenom že ho, pak-li by se objevil po právu, odrážela ještě námitkou započtení.

Odvolací soud tedy v důvodech svého usnesení vychází z námitky (§ 1437 obč. zák.), která učiněna nebyla ani v první stolici ani ve druhé a která, kdyby i ve druhé stolici byla učiněna bývala, byla by nepřípustnou novotou (§ 482, prvý odstavec), vychází tedy z předpokladu spisům odporujícího, pokud se týče věc právnicky nesprávně posuzuje, když námitku v první stolici skutečně učiněnou, tož námitku započtení podle §u 1438 obč. zák. pojímá jako námitku z §u 1437 obč. zák., tož námitku osvobození od žalobního nároku, pokud následkem své bezelstnosti původní obohacení už by v rukou neměla. Podotknouti dlužno ovšem, že odvolací soud i § 1437 obč. zák. mylně pojal, neboť nejde podle obsahu spisů nikterak o to, oč by se při takové námitce jediné vzhledem k předpisu §u 329 a 330 obč. zák. jednati mohlo, zdali totiž žalovaná strana obdržení peníz 164.156 Kč 47 h posud má či o něj zcela neb z části přišla, takže, když byla bezelstnou, ztracený peníz nebyla by, nemajíc v té míře už obohacení, povinna hraditi, nýbrž je bezesporo, že posud celý peníz má, aspoň nebyla ztráta namítána, ale má-li ho, ať v původních nebo jiných hodnotách, na př. v cenných papírech neb nemovitostech, jež za něj získala, nebo v zápůjčkách, jež z něho poskytla, nemůže o případu §u 1437 obč. zák. vůbec býti řeči. Proto skutečně také odvolací soud odůvodňuje domnělé možné zmenšení rozsahu žalobního nároku nikoli takovými ztrátami, nýbrž něčím docela jiným, totiž tím, že žalovaná, kdyby byla peníz ten neobdržela, byla by došla uspokojení své pohledávky realizováním zástavního práva, jež právě následkem toho, že obdržným penízem byla uspokojena, bylo vymazáno: to však je odůvodnění příhodné leda pro nárok na náhradu škody, předpokládajíc ovšem, že by tu byla příslušná vina toho, proti komu by se nárok činil, na řečené ztrátě práva zástavního. Že neprávem byla otázka §u 1437 obč. zák. sem zanešena, vyplývá prakticky i z toho, že stěžující si žalobkyně byla pak nucena ve stížnosti vyličovati, že

situace byla na nemovitosti taková, že by žalovaná strana byla stejně při rozvrhu ceny ničeho neobdržela, protože by se po úhradě předchozích položek bylo na ni už nedostalo: toto však jsou samé novoty, jež, kdyby námitka, o niž odvolacímu soudu jde, byla bývala skutečně činěna, ovšem v nesprávně pojatém jeho smyslu, byly by naprosto nepřipustny, takto však, poněvadž dříve neměla žalobkyně příčiny je uplatňovati, musily by, když odvolací soud postrádanou námitku sám si ustrojil, připustny býti. Celá otázka objeví se v jasnějším světle úvahou, že, je-li nemovitost proti ohni pojištěna a případ pojistný nastane, má podle přirozenosti věci náhrada nastoupiti na místo věci a tvořiti tedy součástku rozvrhové podstaty podle §u 215 ex. ř. (srv. jud. čís. 162), takže teprv hyperocha byla by způsobila býti předmětem zabavení, a kdyby nemovitost nebyla ještě v dražebním řízení, byli by přes to hypotekární věřitelé oprávněni — vyjmouc případ §u 290 čís. 2 ex. ř., kde bude pojistné sumy použito na znovuzřízení shořelého objektu — žádati prikázání její na srážku svých nároků.

Čís. 7000.

Společenstva podle zákona ze dne 7. dubna 1873, čís. 70 ř. zák. Předpokladem ručení členů představenstva společenstva podle §u 23 zákona o společenstvech jest, že je postihuje zavinění na protiprávním jednání uvedeném v §u 23 zák. a škodě z toho vzniklé.

(Rozh. ze dne 20. dubna 1927, Rv II 501/26.)

Žalující družstvo domáhalo se na svém bývalém předsedovi (řediteli) náhrady škody 3.000 Kč, ježto prý o tento peníz bylo do pokladny zapláceno a do pokladní knihy zapsáno méně než bylo přijato. Procesní soud první stolice uznal podle žaloby, odvolací soud žalobu zamítl. Důvody: Procesní soud uvádí, že podle §u 23 zákona o společenstvech ručí žalovaný jako dřívější předseda (člen ředitelstva) za škodu družstva, i kdyby jí snad nezavinil sám, nýbrž jiný člen ředitelstva. S tím nelze zcela souhlasiti, neboť podle cit. zákonného předpisu ručí solidárně jen oni členové ředitelstva, kteří škodu zavinili, t. j. ti, jimž — každému jednotlivému z nich — dokáže se vina a příčinná souvislost této viny se škodou, nikoliv členové ostatní, u nichž takovéto viny není. Ovšem spatřuje rozsudek zavinění žalovaného v tom, že nedbal — jak bylo jeho povinností — o to, by knihy družstva byly v pořádku a souhlasily s pokladnou. Takovéto všeobecné tvrzení nestačí k průkazu viny, nýbrž je třeba důkazu, že žalovaný porušil v konkrétním případě zcela určitou povinnost a že tím vznikla škoda. § 22 zákona o společenstvech ukládá představenstvu družstva povinnost, by se postarali o to, by byly vedeny potřebné knihy; to se i stalo, neboť byly skutečně vedeny knihy, do nichž zápisy obstarávala podle dokladů jí předložených účetní Antonie K-ová. Ředitelství sestává z více osob, mezi něž jsou zpravidla jednotlivé úlohy rozděleny; že by